

— Χύση, διάταξε ο καπετάνιος.

— Όπου ρίξει ρίξει 'Αρετές στη θάλασσα.

Καθώς τις είχανε στο άμπάρι, σπινθαγμένες πρώτες πρώτες ρίξανε την 'Αρταπάρνηση και τη Θυσία. 'Υστερα δώκανε δρόμο στην Καλή πίστη και την 'Ελεημοσύνη. 'Απάνω που μισορίχτανε τη Φιλανθρωπία, την 'Αγάπη, τον Πατριωτισμό και την Τιμιότητα, άκουε ένα κρότο στην πλώρη και τη 'Συνείδηση να φωνάζει:

— Καθίσαμε!

Φόβος και τρόμος τούς έπιασε όλους. 'Η γολέττα δέν τό κουνούσε πια. Είτανε καλά καθισμένη στά ρηχά του πρώτου νησιού, του 'Ερωτα. Μήτε τὰ πανιά της μπορούσανε να τη ξεκολλήσουνε μήτε κι αν ρίχτανε ακόμη φορτίο θά έβγαине.

Σε λίγο νάσου κ' οι πειρατές με τὰ καϊκια τους. 'Ανάγκη πᾶσα ο καπετάν Ζήσης να παραδοθεί.

— Τι είσαι φορτωμένος; τόν ρωτήσανε τὰ Πάθη, σάν πατήσανε τη γολέττα.

— 'Αρετές, άπάντησε δειλά δειλά ο καπετάν Ζήσης.

Τὰ Πάθη τρελλαθήκανε από τη χαρά τους. 'Τέτοιο φορτίο είχανε καιρό να τὸ δουνε. Στή στιγμή επέσανε στ' άμπάρι σαν τὰ κοράκια στο ψυφίμι.

— Πάει και πάει τὸ φορτίο του κύρ Κοσμά! εἶπε μες τὸ νοῦ του ο καπετάν Ζήσης. Τουλάχιστο να σωζότανε η γολέττα μου.

Πρὶν τὸ καλοσκεφτεί φάνηκε ένας καπνὸς στὸν καβὸ κ' ένα βαποράκι που έρχότανε ίσα στη γολέττα. Είτανε τὸ ναυαγισσιστικό, η 'Αλήθεια.

— 'Ε! παιδιά, εἶπε ο καπετάνιος τῆς 'Αλήθειας στὰ Πάθη, σὰς φτάνει. Πάρτε ό,τι θά πάρτε κι όξω. Να σώσωμε τὸ καράβι.

Τὰ Πάθη ύπακούσανε στὸν καπετάν Φύση. Είτανε παλιὸς τους γνώριμος.

Σε λίγες μέρες η γολέττα βερμουλούμενη από την 'Αλήθεια έμπαινε στο λιμάνι για να παραδώσει τὸ φορτίο της. Δηλαδή τὸ φορτίο που άπόμεινε.

Ο παραλήπτης τοῦ φορτίου εἶτανε κάποιος μισέ Κοινωνής, άνταποκριτής τοῦ κύρ Κοσμά, άνθρωπος πολὺ παράξενος και δύσκολος. Σάν εἶδε τοῦ φορτίου την κατάσταση γίνηκε θερίο. Πῆγε στο δικηγόρο του, ένα δικηγόρο ξακουστό, τὸν 'Ηθικό, και διαμαρτυρήθηκε.

Μά κι ο καπετάν Ζήσης βρήκε ένα άλλο δικηγόρο, νέο μὰ ξυπνό, 'Ατομὸ ονομαζόμενο και διαμαρτυρήθηκε κι αυτός.

— Φταίει τὸ πλοίο, εἶλεγε ο ένας δικηγόρος. 'Από την άνικανότητα τοῦ καπετάνιου και τὰ λάθια του γινήκαν όλες οι ζημιές. Δέν εἴμαστε σε τίποτα ύπέφτυνοι. Πρέπει η γολέττα να μᾶς πλερώσει τις ζημιές μας.

— Φταίει τὸ φορτίο τοῦ κύρ Κοσμά, εἶλεγε ο άλλος δικηγόρος. 'Η κακή του η ποιότη. Τὸ κακό του τὸ μπαλλάρισμα. 'Τέτοιο φορτίο δέν ταξιδεύεται. Πρέπει τὸ φορτίο να μᾶς πλερώσει όλες τις ζημιές μας.

Τὸ δικαστήριο διόρισε κανονιστές τῆς άδαρίας δυὸ παλιούς έμπορους τὸν Δικαίωμ και τὸν Καθήκο και άφτοί σκεφτήκανε κι άποφασίσανε.

«'Επειδὴ τὸ πλοίο είναι ξύλινο, τὸ ταξιδι έπι-

κινδυνε και τὸ φορτίο κακόβολο φταίνε κι ο φορτωτής που φόρτωσε κι ο καπετάνιος που ταξείδεψε τὸ φορτίο. 'Επομένως τὰ άλλα περιστατικά τὸ άγαντάρισμα τῶν πανιῶ, τὸ χύσιμο, τὸ κάθισμα κ' η κλεψιά θεωροῦνται ὡς συνέπειες τοῦ άρχικοῦ σφαιζιμάτου και τῶν δυὸ και οι ζημιές τοῦ πλοίου πᾶνε στο πλοίο κ' οι ζημιές τοῦ φορτίου στο φορτίο.

«Τὸ μόνο που και τὰ δυὸ, πλοίο και φορτίο, θά πλερώσουνε αναλογικά τὸν κόπο τῆς 'Αλήθειας που πᾶξωσε».

Τὴν ἄλλη μέρα γράφανε οι έφημερίδες που ο μισέ Κοινωνής έκανε φαλιμένοτο.

Πρώτη τοῦ Αὐγούστου 1905.

ΖΑΧΑΡΙΑΣ ΦΥΤΙΑΝΗΣ

ΟΙ ΓΕΩΡΓΟΙ ΜΑΣ ΚΑΙ Η ΓΕΩΡΓΙΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

(Από την «Οίκον. Ελλάδα»)

Στις «'Αθήναι» τῆς 20 'Ιουνίου διάβασα πῶς τὰ μέλη τοῦ «Συλλόγου τῶν 'Ελλήνων γεωπόνων» μαζεύτηκαν στην 'Αθήνα και μετὰ πολλή συζήτηση εἰσύνταξαν τὸ πρόγραμμά τους. Με λίγα λόγια άποφάσαν τ' ακολουθα:

1) να βγάλουν 24 γεωπονικά βιβλιαράκια τὸ χρόνο για διάφορα σχετικά ζητήματα, σε γλῶσσα απλή, τὰ όποια θά πουλιούνται 10 λεφτά τὸ ένα.
2) διώρισαν 150 άντιπρόσωπους τοῦ σωματείου στα διάφορα γεωργικά κέντρα τοῦ Κράτους. Οι περισσότεροι άπ' αυτούς είναι χτηματίες και έπιστήμονες.

3) θά ζητήσουν την έπιστημονική βοήθεια όλων που σπουδασαν τὸ γεωργικὸ ζήτημα.

4) θά μελετήσουν τὰ κατάλληλα μέτρα για την καλλιτέρεψη τῆς άγροτικής ασφάλειας και θά τὰ ύποδείξουν στις άρχές.

5) θά ζητήσουν τη γνώμη τῶν ειδικῶν για τὸ ζήτημα τῆς γεωργικῆς διδασκαλίας στο λαό.

6) θά δώσουν φέτος 150 μαθήματα γεωπονικά στα 7 διδασκαλεῖα τοῦ Κράτους, στους στρατώνες κ.λ.π.

7) θά γίνη ενεργεια για 'Εκθεση γεωργικῶν μηχανημάτων, εργαλείων, χημικῶν λιπασμάτων, φαρμάκων γι τ' άρρώστιας φυτῶν κ.λ.π.

Αὐτὰ με λίγα λόγια άποφάσαν οι γεωπόνοι μας, και όλα είναι τόσο πολὺ σωστά, που κ' ένα μόνο άπ' αυτά τὰ έφτά να γίνονταν όπως έπρεπε και να σπρώχνονταν από ανθρώπους πραχτικούς, παρὰ πολὺ μεγάλο καλὸ θά γίνονταν στη γεωργία μας.

Εἶναι πολὺ εὐχάριστο πᾶμα που οι γεωργοί μας καταλάβαν πῶς πρέπει να δουλέψουν μοναχοί τους για να προοδέψη η γεωργία μας που για τόσα χρόνια τώρα άφέθηκε στην τύχη της. Βέβαια σωστό είναι οι άρχές ενός τόπου να φροντίζουν για τόσο σπουδαία ζητήματα όσο είναι η γεωργία και η βιομηχανία, μὰ δυστυχῶς στὸν τόπο μας χωρίς ιδιωτική πρωτοβουλία δέ μπορεί να γίνη τίποτε καλὸ. Παντοῦ η πρώτη ενεργεια γίνεταί από την Κυβέρνηση. 'Εταιρίες όμως και σύλλογοι έμπορικοί γίνονται παν-

τοῦ με διακλάδωσες σε όλες τις γεωργικές επαρχίες. Σπουδάζουν τὰ διάφορα γεωργικά ζητήματα, βγάζουν οδηγίες σε βιβλιαράκι που μοιράζουν χάρισμα η πουλούν πολὺ φτηνά, κάνουν διάλεξες, μοιράζουνε σπόρο και βοηθεῖνε κ' εγκαρδιώνουν με κάθε τρόπο τὸ γεωργό. Αὐτῆς οι εταιρίες έχουν την προστασία πάντα τῶν άρχῶν και πολλές φορές γίνονται άφορμή τῶν ενεργητικῶν νομοθετημάτων. Στην 'Αγγλία και στην 'Αμερικὴ τέτοιες 'Εταιρίες υπάρχουν πολλές και σχεδόν συνεργάζονται με τὰ σχετικά τμήματα τῶν ύπουργείων τῆς γεωργικῆς η τοῦ έμπορίου. 'Τέτοιο πᾶμα ζητοῦν τώρα να κάνουν οι γεωπόνοι μας, και αν εργαστοῦν καλὰ η επιτυχία είναι βέβαιη, και δέν άμφιβάλλω πῶς και οι Κυβερνήτές μας θά τούς βοηθήσουν όσο μπορούν.

Μπορὼ να δώσω πολλὰ παραδείγματα τῆς καλῆς δουλειᾶς που κάνουν παρόμοιες 'Εταιρίες στην Εὐρώπη. Τις προάλλες διαβάξα την ενεργεια και πρόοδο που εἶγινε τὰ τελευταία λίγα χρόνια στην καλλιέργεια τοῦ μπαμπανιού. Τὸ θέμα δέν είναι ξσχετο με μᾶς. Τὸ μπαμπάκι καλλιεργεῖται στὸν τόπο μας μ' επιτυχία αν και οι γεωργοί μας δέν έχουν ιδέα πῶς πρέπει να καλλιεργηθῇ—και λιγχι βοήθεια από μια 'Εταιρία γεωργική θά έκανε μεγάλο καλὸ.—Λοιπόν ο ύψωμός στις τιμές τοῦ μπαμπανιού, και η ολοένα μεγαλότερη ζήτηση, έκαμε πολλούς σε όλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου να συλλογιστοῦν α δέ θά μπορούσαν η ν' αυξήσουν την καλλιέργεια τοῦ φυτοῦ, η δέν τὸ καλλιεργήσαν ποτέ, να τη δοκιμάσουν. Στην 'Αγγλία τὸ 1900 συστήθηκε μια μεγάλη 'Εταιρία για την πρόοδο τῆς καλλιέργειας τοῦ μπαμπανιού στις 'Αγγλικές χτῆσες. Στην άρχή η 'Εταιρία καταπιάστηκε την καλλιέργεια στις Δυτικές 'Ινδίες όπου τὰ τελευταία χρόνια δέ γίνονταν σχεδόν διόλου μπαμπάκι. Με τη βοήθεια τῆς Κυβερνήσεως έσπρωξε τὸ ζήτημα πολὺ στην άποικία αυτή. 'Εδειξαν πρώτα όλα τὰ μεγάλα κέρδη που περιμέναν όσους καταπιάνονταν αὐτὸ τὸ φυτό, μοίρασαν σπόρο, εἰργαλαν οδηγίες, βιβλία που εἶλεγαν όλες τις λεπτομέρειες τῆς καλλιέργειας. 'Η γῆ τούς βοήθησε πολὺ γιατί είναι πολὺ πλούσια σ' αὐτὰ τὰ νησιά, και τὸ άποτέλεσμα πέρα ήταν πῶς πουλήθηκαν άνωτὰ 2,000 μπαλές τῶν 360 λιτρῶν, κᾶπου 2,50 δρ. η λίτρα. Φέτος λογαριάζουν πῶς θά κάμουν 5,000 μπαλές που θ' αἰξίζουν πάνω από 4,000,000 δρ. ! Και η παραγωγή θά μεγαλώσῃ ακόμα άφου ύπάρχει ζήτηση. Στη Ρωσία εἶγιναν τὰ ίδια, κ' εἰκὲ μεγάλη επιτυχία, και τώρα φέρνουν από την 'Αμερικὴ λιγώτερο από τὸ μισὸ μπαμπάκι που έφερναν πρὸ 10 χρόνων. 'Αλλὰ για την καλλιέργεια τοῦ μπαμπανιού, η όποια είναι σπουδαίατατο ζήτημα για τὸν τόπο μας, θά σὰς πῶ περισσότερα ἄλλη μέρα.

'Α μια 'Εταιρία σάν τη σημερινή τῶ γεωπόνου μας, εἶχε γίνει εἰδῶ και λίγα χρόνια, ίσως και τὸ ζήτημα τῆς σταφίδας μας δέ θά ήτανε σήμερα ζήτημα, αλλ' άπλούστατα θά ήταν ένα χρυσὸ εισόδημα που δέ θά μᾶς εἰδινε καμμιὰ άνησυχία. 'Η εταιρία θά εἰδεινε στὸν κόσμο πῶς δέν πρέπει να μεγαλώσῃ την παραγωγή του, ότι τη γῆ τους θά μπορούσαν να τη σπείρουν κάτι άλλο, να φέρουν παραδείγματα, να πῶν πῶς γι' αὐτὸ τὸ ἄλλο ύπάρχει ζήτηση, πῶς αλλοῦ εἰδῶσε καλλίτερο και βεβαιότερο εισόδημα. Λίγες στατιστικές για κείνους που καλλιεργοῦν μηλιές, συκιές, καρυδιές, ροδακινιές, λαχανικά και ἄλλα, θά εἰδειχναν στὸν κόσμο ότι κι αὐτῆς οι καλλιέργειες χρειάζονται προσοχή και δοκιμή. Πέρα γύριζα σ' ένα από τὰ έφτάνησά μας,

και κοντά στη θάλασσα είδα έναν ωραιότατο λαχανόκηπο. Μου είπαν πώς πριν είχαν άμπέλια, μα το εισόδημα ήταν πολύ μικρό. Ο γεωργός ξεριζώσε τα κλήματα, καλλιέργησε λαχανικά και σιγά σιγά μεγάλωσε το χτήμα και τώρα κάνει περιφέρμη δουλειά. Παρακάτω ένας που απέλπιστηκε από τις σταφίδες του, κ' έμαθα πώς είχε κάμποσες, καλλιέργησε ροδακινιές και αυτός κοντά στη θάλασσα, φύτεψε λίγα δεντράκια και τώρα ο τόπος είναι παραδεισος δαλάκερος. Παραστέκει όμως στη δουλειά ο ίδιος, και κερδίζει πολλά. Καραβιές δαλάκερες στέλνει στον Πειραιά. Τώρα αν ήταν ένα παράρτημα της 'Εταιρίας σ' αυτό το νησί κι' έβλεπε τ' αποτελέσματα, έδινε σπόρο, οδηγίες—δὲ νομίζετε, πώς όχι μόνο θα καλλιτέρευε την ποιότητα και θα εύκόλυνε την καλλιέργεια του γεωργού που είχε καταπιστή το είδος, αλλά και πώς θα έκανε και άλλους να το δοκιμάσουν, και όχι μόνον εκεί αλλά και αλλού; Τα φρούτα έχουν πάντα καλή ζήτηση, και καλά ροδακινια μόνο στην Αθήνα βρίσκετε. Στο ίδιο το νησί ζήτησα στην αγορά, μα δεν είχαν καλά. Και ως τόσο θα ήταν και άλλος κόσμος που θα ήθελε ροδακινια καλά. Αυτό είναι ένα είδος, μα δείχνει καθαρά τί καλό θα γίνονταν ε βαζάμε τα ζητήματα τόσο ξάστερα εμπρός στον κόσμο. Είναι όμως κι αυτή η δυσκολία. Ο κόσμος μας στις επαρχίες θέλει δασκάλεμα γερό και πειστικό για ν' αλλάξει ιδέες. Σου λένε, ο παππούς μου σταφίδα έκανε, ο πατέρας μου το ίδιο, κ' εγώ την ίδια δουλειά θα κάνω, θα σκάφτω και θα τρυγάω. Δὲ βλέπουν όμως οι κακομοίρηδες, πώς οι πατέρηδες τους πέθαναν χρεωμένοι, πώς κι' αυτοί ως το λαιμό είναι βουτηγμένοι στα χρέη. Και δὸς του σκάφτουν και φυτεύουν σταφίδα και δὸς του οι τιμές καταρρακυλύν.

Ας ελπίσουμε λοιπόν πώς η εταιρία τῶ γεωπόνω θα δουλέψη με τις αλήθειες. Αν η γεωργία μας προσδέψη, κοντά σ' αυτή θα πάγη εμπρός κ' η βιομηχανία μας. Δὲ θα πληρώνουμε τόσους παράδες για πραιμάτιες που φέρνουμε τώρα απόξω, και θα βγάνουμε και μεις στο έξωτερικό περισσότερα πράγματα. Ο κόσμος θα πλουτήσει και γίνη ανεξάρτητος, τα παιδιά μας δὲ θα φεύγουν στο έξωτερικό για να βγάλουν το ψωμί τους. Ο Έλληνας θα πάψη να είναι εγωιστής, να μὴ συλλογίζεται άλλο από τον ατομισμό του, όπως έκανε όταν ήταν κάτω από τον Τούρκο και όπως δυστυχώς εξακολουθεῖ να κάνει. Και δὲν υπάρχει αμφιβολία πώς τότες ο τόπος μας θα δὴ καλλίτερες ημέρες από τις σημερινές φοβέρες δεύτερης χρεωκοπίας.

Calcutta, 2/8/05.

ΞΕΝΗΤΕΜΕΝΟΣ

ΤΟ ΣΚΥΛΛΙ ΤΟΥ ΚΥΡ ΝΙΚΗΤΑ

— Νάτο, νάτο!

Είχε χαθή κάμποσες μέρες από την αγορά που του έρεσε να συχαζή κι ες τραβούσε κει του λιναριού τα βάσανα από μικρούς και μεγάλους. Μόλις και φάνηκε, τα παιδιά τρέζανε κατά πάνω του. Ένας κύκλος σχηματίστηκε γύρο από το παλιό σκυλλο. Μα περίεργο. Κανέναν δὲν είχε τη στιγμή εκείνη όρεξη για τα συνηθισμένα πειράγματα. Το κακόμοιρο ήταν αξιολύπητο. Η κοιλιά του ήταν πρισιμένη κι όλο του το κορμί φώταγε από την άχάμνια. Να καλοσταθῇ στα πόδια του δὲν μπορούσε κ' η μούρη του άκκουμπούσε στο χῶμα σαν έκανε να περπατήσει. Ξεγδαρμένο, ματωμένο τόπους τόπους από τις πετρίες, ήρθε, ποιός ξέρει από πού, και ξαπλώθηκε στη μέση της αγοράς. Θολό, χαμένο το

βλέμμα του, ταύτιά του, το κεφάλι του όλο γιόματο τσιμπούρια. Μια πληγή από πέτρα έχασκεν άνοιχτή άπάνω στο στήκο κ' οι μύγες άπανωτές βυζαίνανε το αίμα που ανάβλυζε.

— Πάει θα ψοφήση; θιός σχωρές το, είπε κάποιος.

— Μωρέ πώς κατάντησε έτσι το κακόμοιρο, είπε κάποιος άλλος. Σάν το πρωτόφερε ο κύρ Νικήτας, που του τόχε στείλει δῶρο από τη Ρουσία ο αδερφός του, είτανε τσιφάρικι σκυλλί σπάνιο. Μα πήγε νάρρωσήση το βλογημένο όσο που το βαρέθηκε και κείνος και τούδωκε δρόμο.

Τη στιγμή κείνη περνούσε κι ο αστυνόμος, ένας άνθυπασπιστής, χοντρός, κόκκινος, με μουστάκι στριμμένο. Σάν είδε τη σύναξη του κόσμου νόμισε πώς είναι καυγάς κ' έτρεξε. Μα κει που νόμισε πώς θάβρισκε κάνα σκοτωμένο αντίκρυσε το παλιό σκυλλο. Σούφρωσε τα μούτρα του τότε με δυσαρέσκεια σά να προσβάλληκε η στρατιωτική του αξιοπρέπεια, και γυρίζοντας άγριο το βλέμμα σ' έναν από τους μάρτες που παράστεκαν κ' έχάζεσαν. του είπε.

— Πάρτο, βρέ Λάζαρε, και πήγαινε να το ρίξης στη θάλασσα να και μια δεκαρίτσα για τον κόπο σου.

Έσκυψε τότε κείνος άφρου τσίπωσε πρώτα τη δεκάρα κ' έπειδή σιχαινότανε να το πάρη στην άγκαλιά του το άρπαξε από τα πισινά πόδια χωρίς κείνο νάντιτάξη καμμιάν αντίσταση. Δὲν είχε το άμειρο δύναμη ούτε για να φωνάξη, πολύ λιγώτερο για να δαγκώση. Στην άρχή μονάχα έβγαλε μια σιγαλή φωνίτσα έτσι σά βογγητό, σαν παράπονο, κ' ύστερα ούτε ξανάνοιξε το στόμα του ως την ύστερή του στιγμή. Η θλιβερή συνοδεία πήρε το δρόμο της. Μπρός ο Λάζαρος με το σκυλλί που κρεμότανε σά σφαχτό, και πίσω η μορταρία όλη με ρωνές και με γέλοια.

— Πόσο το λαγό, ρε Λάζαρε;

— Μοναχός σου, ρε, θα τονέ φά; το μεζέ;

Άλλος φανταζότανε τάχα πώς είτανε σά λείψανο κ' έκανε τον παπᾶ ψέλλοντας.

— ιιιιι, ααααα, εεεεε.

— Πιιδί μου, παιδάκι μου, — έσκουζεν άλλος παρά πίσω — που μας αφήνεις;

— Σκασμός ρέ! αυτός δὲν είναι πεθαμμένος, είναι κακούργος και πάνε να τον κρεμάσουνε. Ξέρεις λοιπόν πόσα φονικά έχει καμωμένα αυτός που τονέ βλέπεις;

— Χά, χά, χά.

Ός τόσο φτάσανε στον κάδο. Ο Λάζαρος άκούμπησε, χάμω το σκυλλί και κάθισε να ξαποστάση.

— Το νοῦ σου, Λάζαρε, θα σε φάη.

— Ναί· τώρα κι άλλη μια φορά. Σε λίγο μας αφήνει γειά.

Άλήθεια. Η ζωή του μετρείότανε πια σε στιγμές. Το τραβήμα κείνο άπάνω στις πέτρες και στα χῶματα το αποτέλειωσε μιάν ὥρα άρχήτερα. Τα ρουθούνια του βουτηγμένα στο βούρκο στάζανε αίμα κ' η γλώσσα του γιομάτη σάλια κ' αίμα κρεμότανε δῶ από τα δόντια. Άνάσαινε βαθειά ενώ τα μάτια του στέκανε γουρλωμένα. Ψυχομαχούσε.

— Ένα σκoinί, μωρέ, να τού δέσουμε μια πέτρα, φώναξε ο Λάζαρος.

Ψαχτήκανε όλοι για σκoinί μα του κάκου. Ένα λουρί βρέθηκε μόνο μα κι αυτό σάπιο τόσο που μόλις πήγανε να σηκώσουν την πέτρα κόπηκε.

— Ρέ, τί καθόμαστε να πονοκεφαλάμε. Στο σημάδι καλήτερα, κάνει ο Λάζαρος.

Πετειούνται τότε μονομιᾶς όλοι από χάμου κι άρχίζουνε το πετροβολητό.

— Άπάνου του, μωρέ παιδιά!

— Το νοῦ σας και μας έφαγε το θεριό.

Φωνές, τρεχάματα, γέλοια, κακό. Σε λίγο το κορμί του είτανε γενομένο παρτσάδια. Μυκλά, αίματα, σάρκες άνακατευτήκανε με το χῶμα σ' ένα φριχτό σωρό. Το κρανίο άνοιγμένο, τήντερα δῶ χυμένα. Ένας σκύλλος περαστικός μυρίστηκε το αίμα κ' έτρεξε. Ολόχαρος για τον άνέλπιστο μεζέ άρχισε με τα πόδια του να σκαλίζει τις σάρκες ενώ χώνοντας βαθειά στο σωρό τη μούρη του. Έγλυφε το αίμα που είχε πιτσιλίσει τις πέτρες.

Άποσταμένοι οι μάρτες πήρανε πάλι το δρόμο για την πόλη. Στην αγορά σουλάτσαρινε ο κύρ Νικήτας, πλούσιος, κοίλαρᾶς, με μια χοντρή μαλαματένια καδένα από τη μιᾶ ως την άλλη τσίπη του γελεκίου του. Τονέ ζυγώνει ο Λάζαρος και βγάζοντας το παλιοκασκέτο του.

— Ζωή σε λόγου σου, κύρ Νικήτα· πάει τα σκυλλί σου, το σκοτώσαμε.

— Άλήθεια μωρέ Λάζαρε; Μπράβο σου. Να κ' ένα κοσαράκι για τον κόπο σου.

ΚΡΕΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

ΘΕΑΤΡΙΚΕΣ ΠΙΝΑΚΙΔΕΣ

ΚΑΤΟΧΗ

(Ιστορική σκηνογραφία του Γερ. Βώκου)

«Τὸ ἀληθινὸ καὶ τὸ μεγάλον εἶναι ἡ ἐπανάστασις τοῦ πνεύματος — ὅλα τὰλλα εἶναι ἄγυρταια».

Ένας ποιητής

Κ' η «Κατοχή» είναι άγυρτεία. Όμως δὲν είναι και το πρώτο κακό που άγωνίστηκε ο κ. Βώκος να κάνει στον τόπο. Δὲν χρόνια πᾶνε που το «Περιοδικό μας» ὠργίαζεν άπάνου στην άμυθεια και στη στενοκεφαλιά του «νοήμονος κοινού» των γραμματών!

Κι όπως άπ' το Περιοδικό μας βγήκεν ένα κακό, μια σπορά άναμική παιδιών που μιλούσαν για όλα χωρίς να ξέρουν τίποτα, έτσι από την «Κατοχή» βλέπω με βαθύ πόνο να βγαίνει άλλος ένας όχλος, ένας υπερτερός πατριωτικός έτοιμος πάντα να το ρήξει στην τεμπελιά και στο ραχάτι, δικαιολογώντας τις έλλειψηότητές του, τις άδυναμίες του χαριτωμένα με την «άδικη βία εκείνων που στα βασίλεια της ήθικης ιδέας είναι σήμερα νικημένοι μπροστά μας» (πρ. Ε'. Όθωνα).

Τὸ έργο δαλάκερο από την πρώτη σκηνή ως την τελευταία το χαρακτηρίζει η άρνηση. Και σά να τέλειωσε ο δρόμος της ρωμαϊκής ψυχῆς, στέκεται ο συγγραφέας της Κατοχῆς, έκμεταλλευόμενος και τις χυδαιότερες άδυναμίες, για να κηρύξει στον όχλο πώς πρέπει να γυρίσει πίσω στον πατριωτισμό τον άρρωστο και σακάτη της πρώτης δυναστείας.

Ο κ. Βώκος κάνει κόρτε με τ' αποτελέσματα. Έρωτοτροπεῖ—να πούμε—με τις παλιές δόξες. Όμως τα χρόνια του δὲν του επιτρέπουν άφτές τις νεανικές άφροντισίες. Άδιαφορεῖ για τις αἰτίες και τις άφορμές που γεννούν τους Παρθενῶνες. Όμως οι Παρθενῶνες δὲ φυτρώνουν σά ρήτορες, μα δημιουργούνται και δημιουργούνται άργά με τη δουλιᾶ και με τη μόρφωση και με την πίστη. Κ' ακόμα με την ειλκήνεια και με τη δύναμη την ψυχική, που άδιάφορο αν λείψουν από μια γενεά: εἰν' αἰώνια.

Άφτό έπρεπε να ζητάσει και να μας δώσει. Όμως δὲν τόκανε. Άντίς γι' αυτό μας έπαρουσίχσε τους Πατέρες—άλλοίμονο!—φουσκωμένους άέρα κι εύκολη νοσταλγική παλυλογία. Με ντροπή μου μο-